

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Loerstraat (Maaseik, Limburg)

Projectcode: 2018C90
Maart 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Randvoorwaarden	9
1.2.4	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.2.2	Historisch-cartografische en iconografische data	26
1.4.2.3	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	30
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	31
1.4.2.5	Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	34
1.5	Synthese	34
2	Bibliografie.....	36
3	Bijlagen.....	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 5: Projectgebied met de geplande werken weergegeven op de GRB basiskaart (Bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2018) (bron: Geopunt).....	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt)...22	
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 16: Schilderij van Maaseik uit 1672 (Bron: Musactron).....	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: KBR).	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca.1840 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadaster, 1840-1843 (Bron: Cartesius).	28
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	28

Figuur 21: Projectgebied bij benadering weergegeven op de topografische kaart van 1890 (Bron: Cartesius).....	29
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979- 1990 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000- 2003 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008- 2011 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).	34

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	16

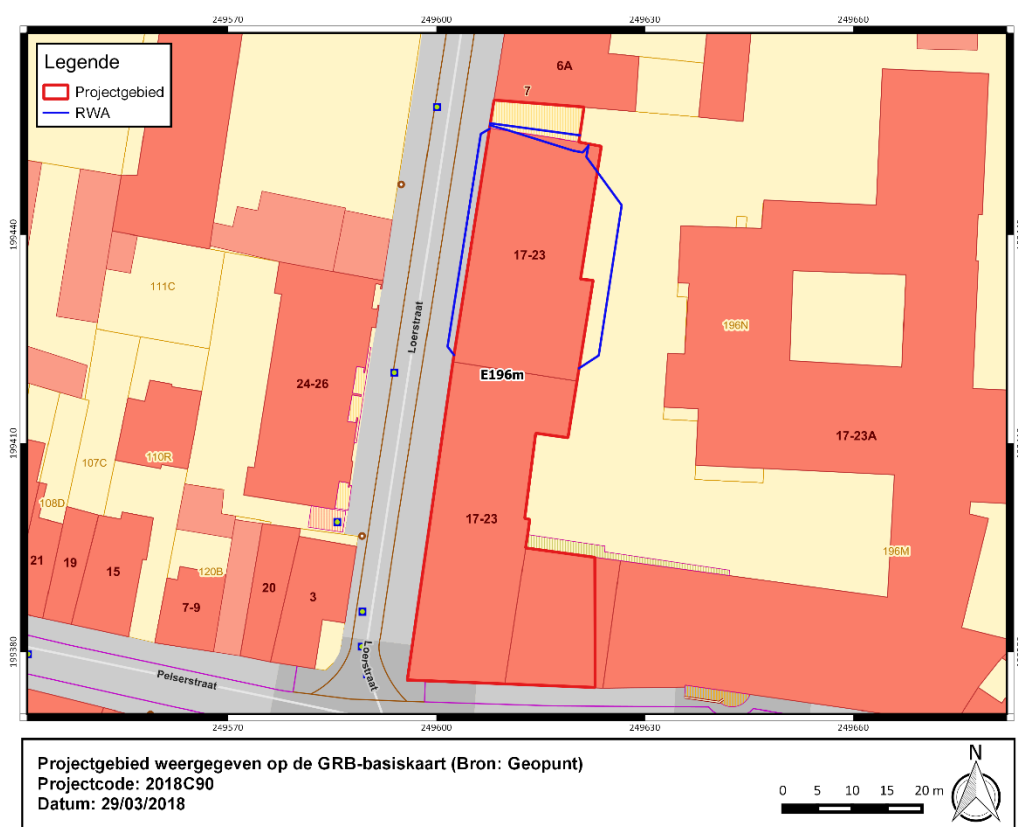
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

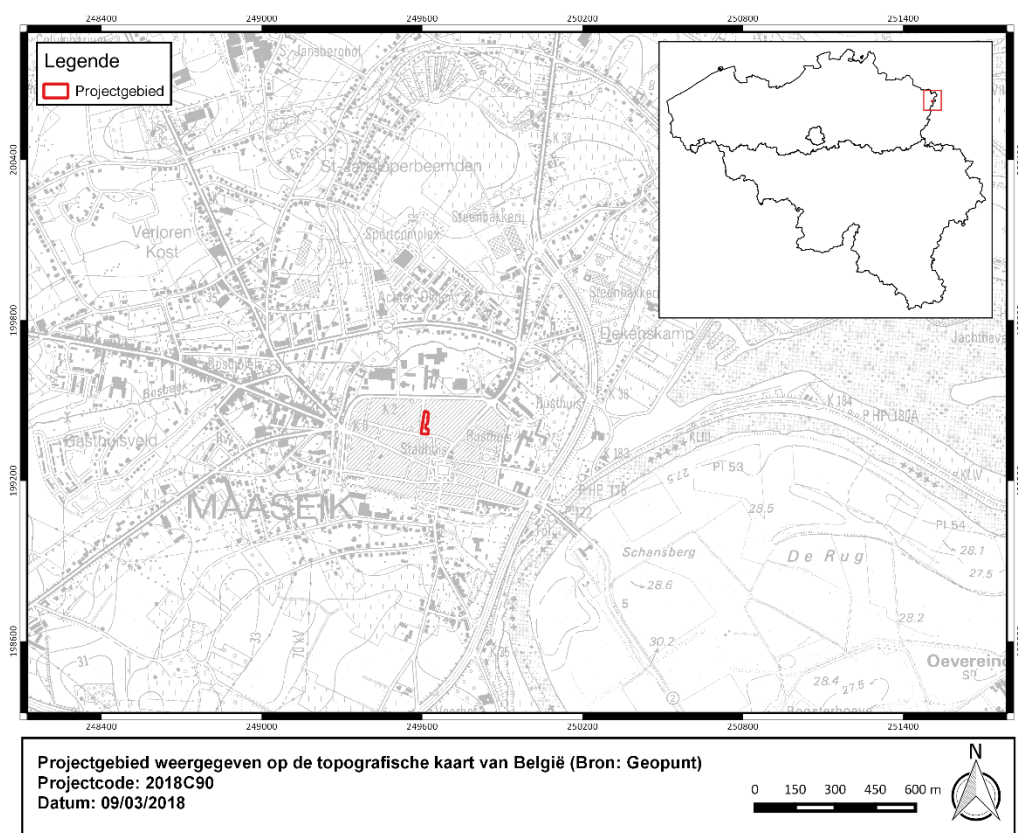
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Limburg
	Gemeente	Maaseik
	Deelgemeente	/
	Postcode	3680
	Adres	Loerstraat – Capucienstraat 3680 Maaseik
	Toponiem	Loerstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 249540 Y _{min} = 199367 X _{max} = 249681 Y _{max} = 199465
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Maaseik, Afdeling 1, Sectie E, nr. 196 m. Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
 - Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
 - Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
 - Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
 - Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
 - Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
 - Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten? Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde. Het plangebied situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Maaseik. Het projectgebied situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 1523 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Ter hoogte van de geplande ontwikkeling is het onderzoeksterrein nog bebouwd en verhard. De verharde structuren dienen eerst verwijderd te worden.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Maaseik Loerstraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Schilderij van Maaseik, 1672
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Vandermaelenkaart, 1846-1854
- Topografische kaart van 1890

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

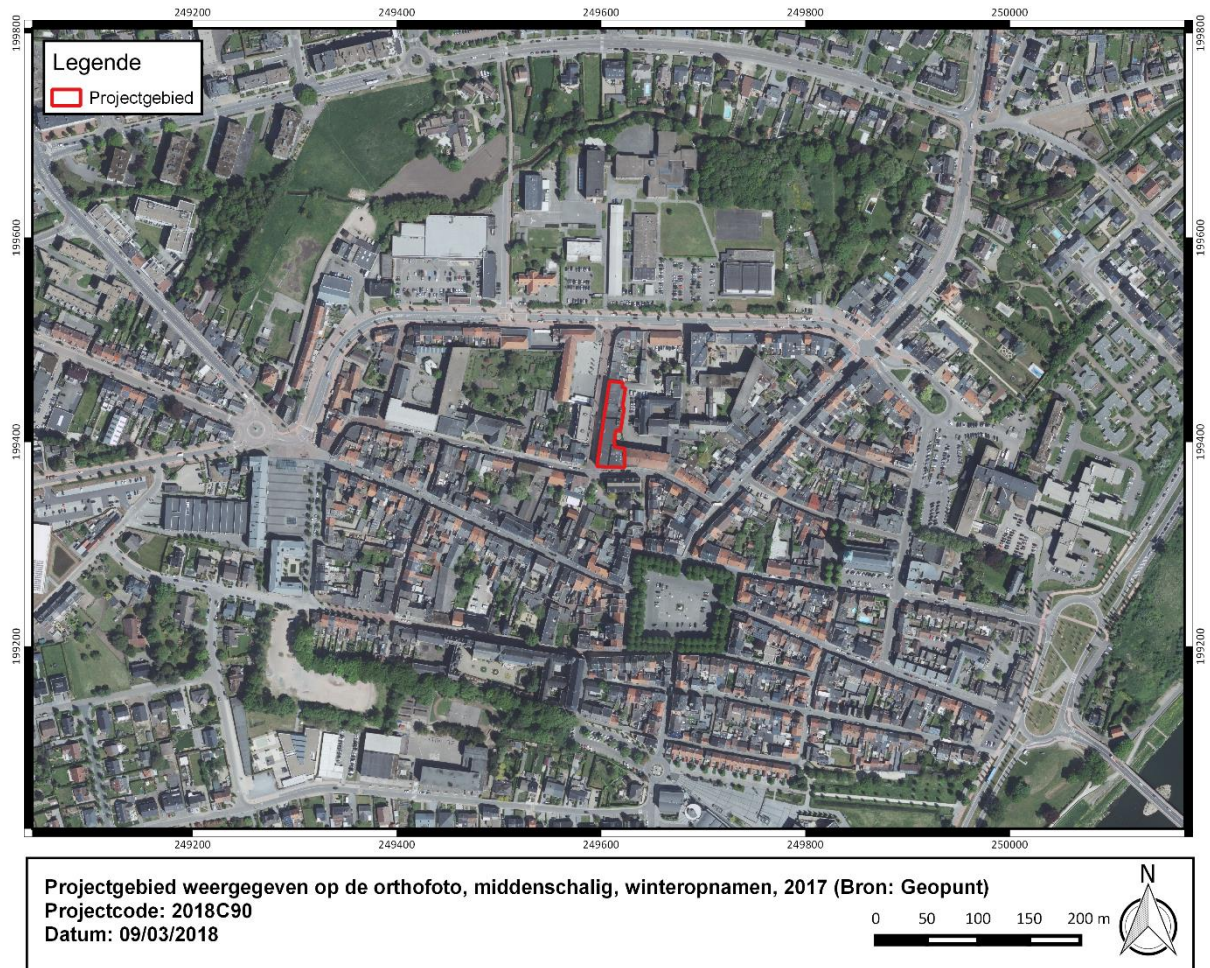
² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Maaseik, in de provincie Limburg. De westzijde van het onderzoeksterrein grenst aan de Loerstraat en de zuidzijde aan de Capucienenstraat. Aan de oostzijde sluit het plangebied aan bij het Kapucijnenklooster- en kerk. De stadskern (Markt) van Maaseik situeert zich ca. 150 meter ten zuidoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

Tot op heden is het projectgebied bebouwd. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 1523 m². Het volledige gebouw is op heden onderkelderd. De zuidelijke helft van het gebied heeft een kelder met diepte -2,55 t.o.v. de nulpas (straatniveau ligt op ca. -0,57 m, i.e. de kelder ligt op ca. -2 m onder het huidig straatniveau). Het centrale gedeelte, waar een podium is, heeft een onderkeldering met diepte van -1,43 m t.o.v. de nulpas. Ter hoogte van het noordelijke gedeelte en langsheen de oostkant van het gebouw is een kruipruimte aanwezig op -1,43 m t.o.v. de nulpas. Er is geen vloer aanwezig in de kruipkelder, enkel zand. In bijlage is het grondplan bijgevoegd.

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De noordelijke helft van het gebouw zal worden afgebroken zodat een nieuw gebouw kan worden gerealiseerd. De afbraak omvat het uitbreken van de bestaande funderingen waarbij de bestaande kelders worden opgehoogd met ca. 0,22 tot 1,41 m. De kruipruimte (niet verhard) zal 0,13 m worden opgehoogd. Het zuidelijke deel van het gebouw en kelder zal enkel worden gerenoveerd en aangepast zonder wijziging van de structurele elementen.

Het nieuwe gebouw in het noordelijk deel van het plangebied zal worden opgericht door middel van sleuffunderingen. Op plan 16 is enerzijds de contour van de oude funderingen waar te nemen (gele kleur) en anderzijds de contour van de nieuwe fundering (grijze kleur). De geplande fundering situeert zich grotendeels binnen het oppervlak van de bestaande fundering.

De diepte van de geplande funderingen is nog niet bepaald. Ze zullen reiken tot op de vorstvrije rand en tot op draagkrachtige grond.

Er zal een nieuwe liftschacht en liftput gebouwd worden. (paarse contour onderstaande figuur) De liftput heeft een afmeting van 2,70m x 2,00m en heeft een afgewerkte diepte van 1,20m onder het vloerpeil van de laagste stopplaats. Met andere woorden: het afgewerkt peil van in de liftput is -2,53m. Rekening houdend met een betonplaat van 30cm dikte dient er in de zone van de liftput dus ongeveer 1,40m diep onder het bestaande peil van de kruipkelder (-1,43m) uitgegraven te worden. Er zal dus uitgegraven worden tot op peil -2,83m.

Tevens omvatten de huidige vergunningsaanvraag rioleringswerken (zie blauwe lineaire structuur op onderstaande plan, ca. 80 m lopende meter, breedte sleuf 30 centimeter (dus ca. 24 m² uitgreving), diepte is niet gekend).

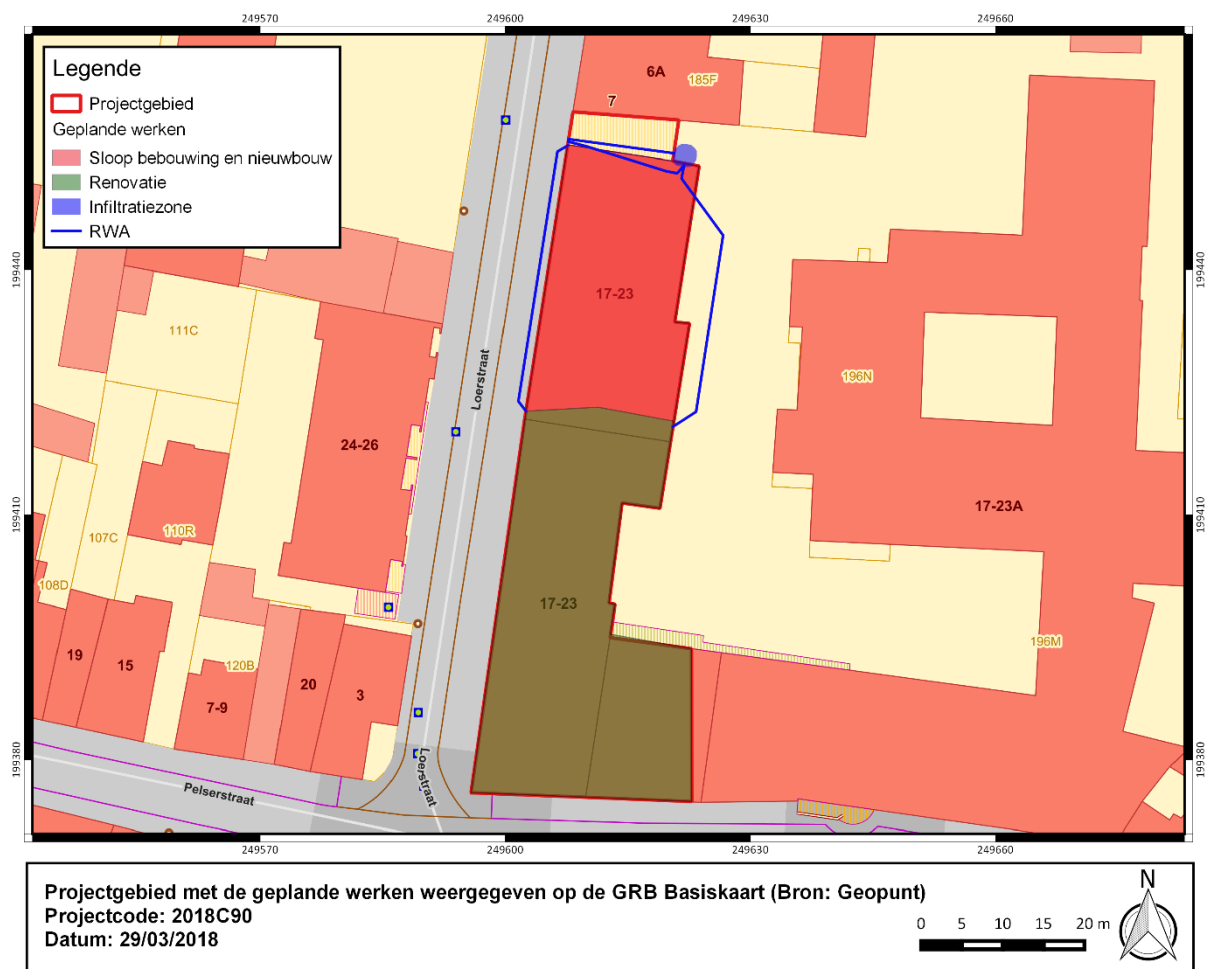
De liftschacht, rioleringsaanleg en (deel van) de fundering betreffen de enige bodemingreep in de ongeroerde bodem.

In bijlage is het inplantingsplan, kelderplan en grondplan bijgevoegd.

1.3.6.2.3 Synthesepan bodemingreep

Op onderstaand plan is de zone aangeduid waar het bestaande gebouw zal worden afgebroken en het nieuwe gebouw zal worden opgetrokken (538 m²) en de zone waar er enkel renovatiewerken zullen worden uitgevoerd (927 m²).

Figuur 4: Projectgebied met de geplande werken weergegeven op de GRB basiskaart (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

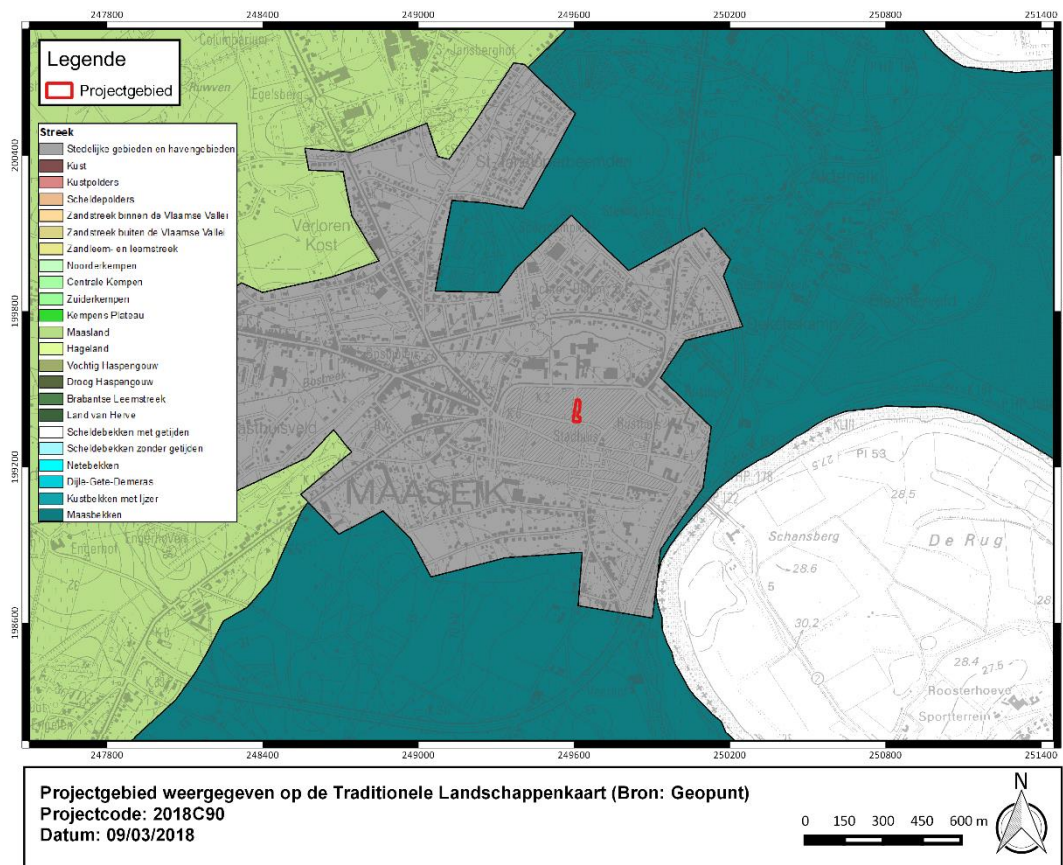
Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Jagersborg (Kiezeloölietformatie)
Quartair	Type 35a: fluviatiele afzetting/fluviatiele afzetting/eolische afzetting/fluviatiele afzetting
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Geen info
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	Hoogte ca. 31,4 m TAW
Hydrografie	Maasbekken (deelbekken Noordoost-Limburg) Waterlopen: Bosbeek, Tapbeek en de Maas

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden en ten noorden en zuiden is het Maasbekken aanwezig. Het reliëf rondom het projectgebied is vlak. Er is weinig hoogteverschil aanwezig, enkel de Maas is een pak dieper gelegen. De hoogte van het projectgebied is ca. 31,6 m TAW.

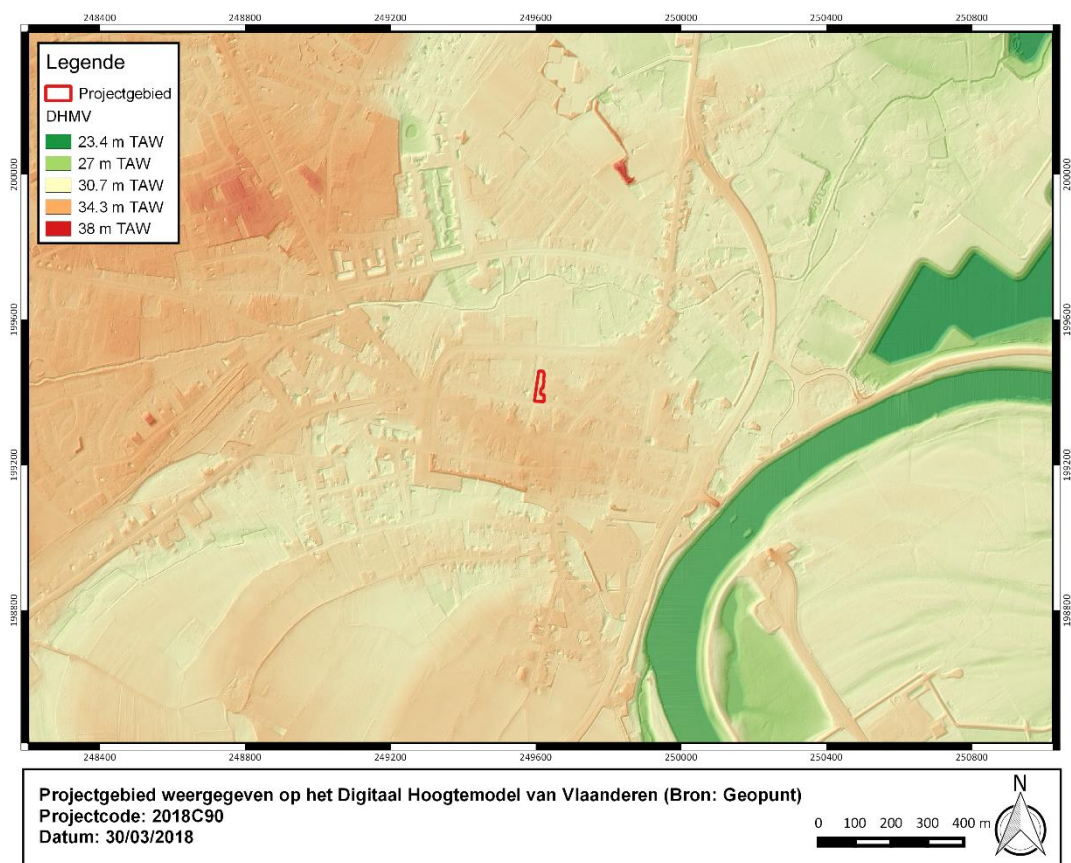
De potentiële bodemerosie is niet gekend van het projectgebied.

Hydrografisch is het projectgebied gelegen in het Maasbekken met deelbekken Noordoost-Limburg. Ten noorden stroomt de Bosbeek terwijl ten zuiden de Tapbeek aanwezig is. Ten oosten stroomt de Maas.

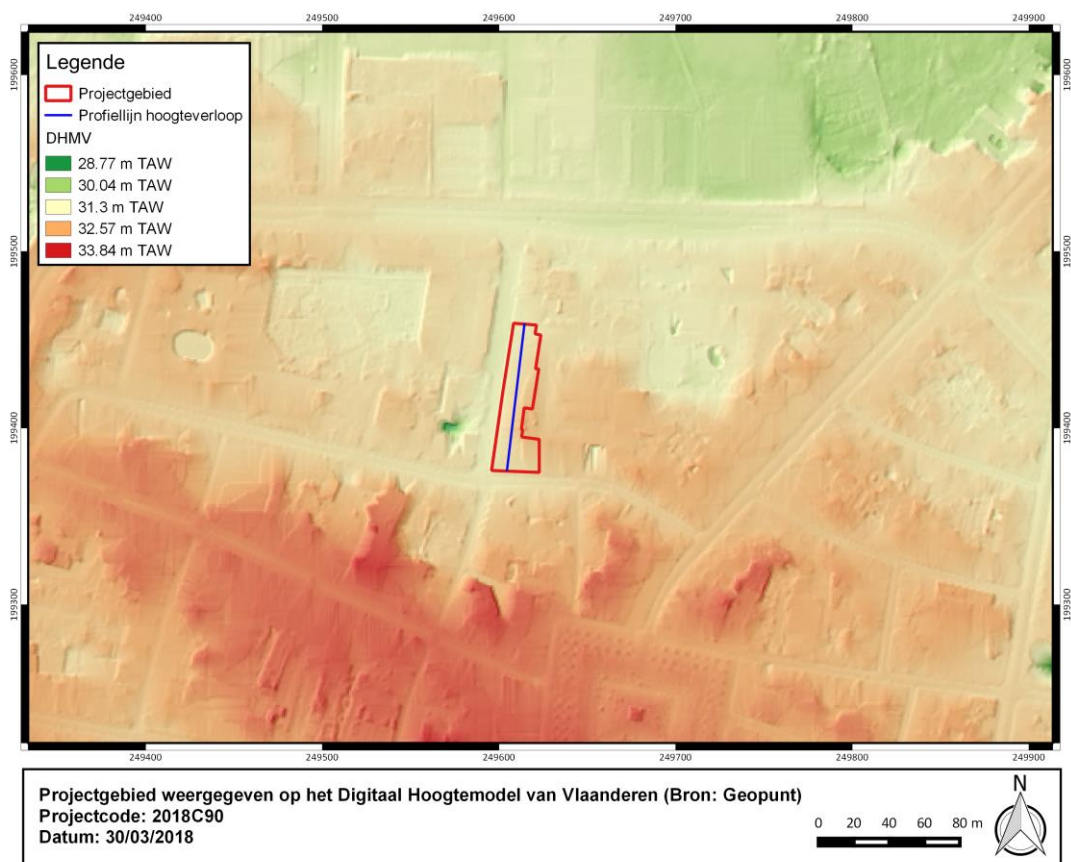

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

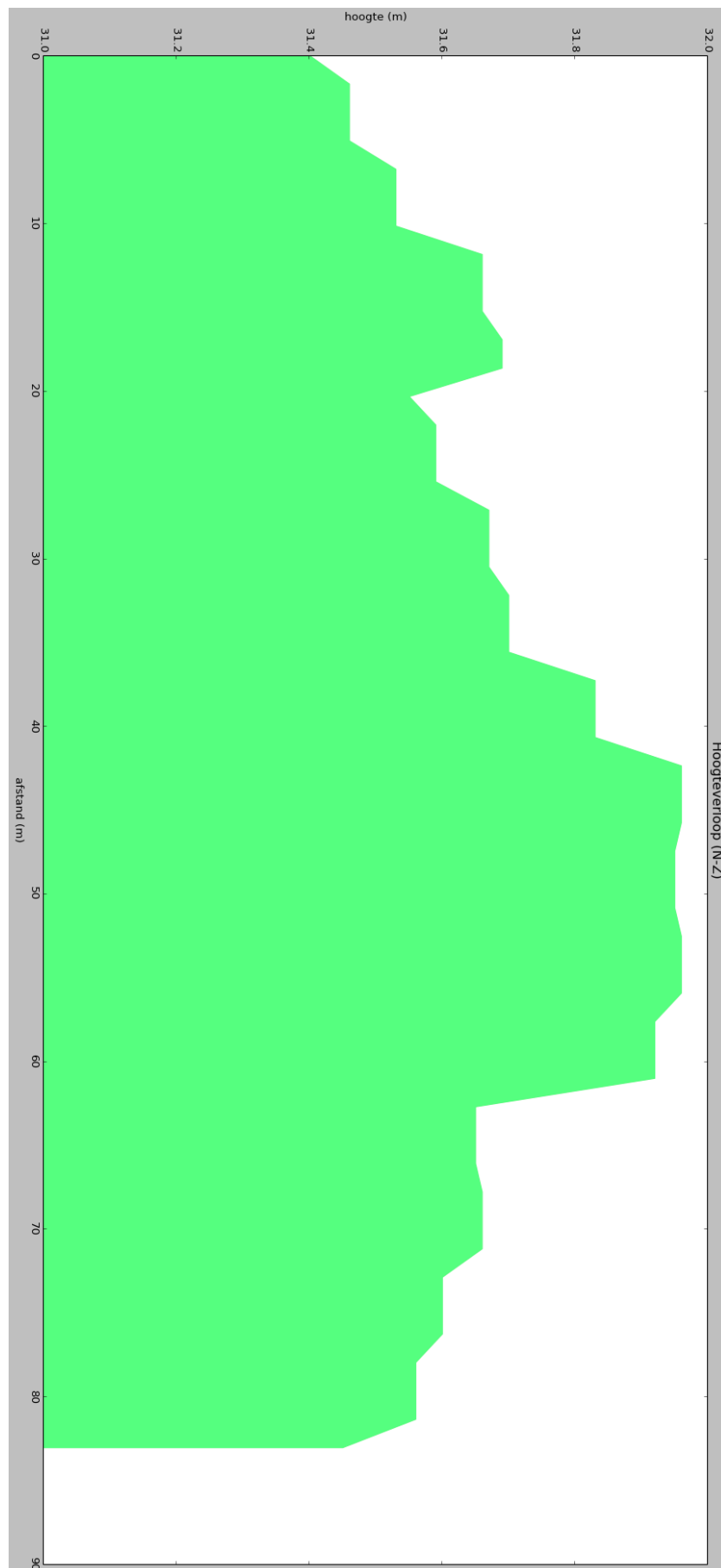

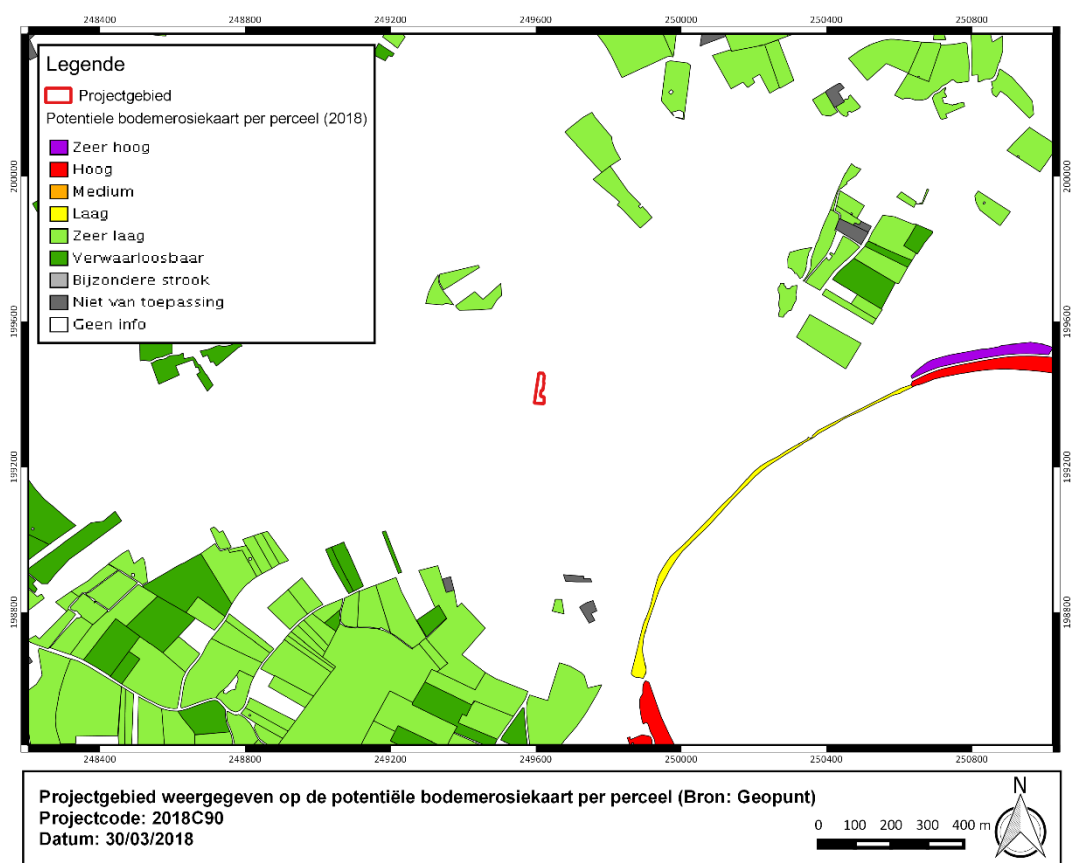
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

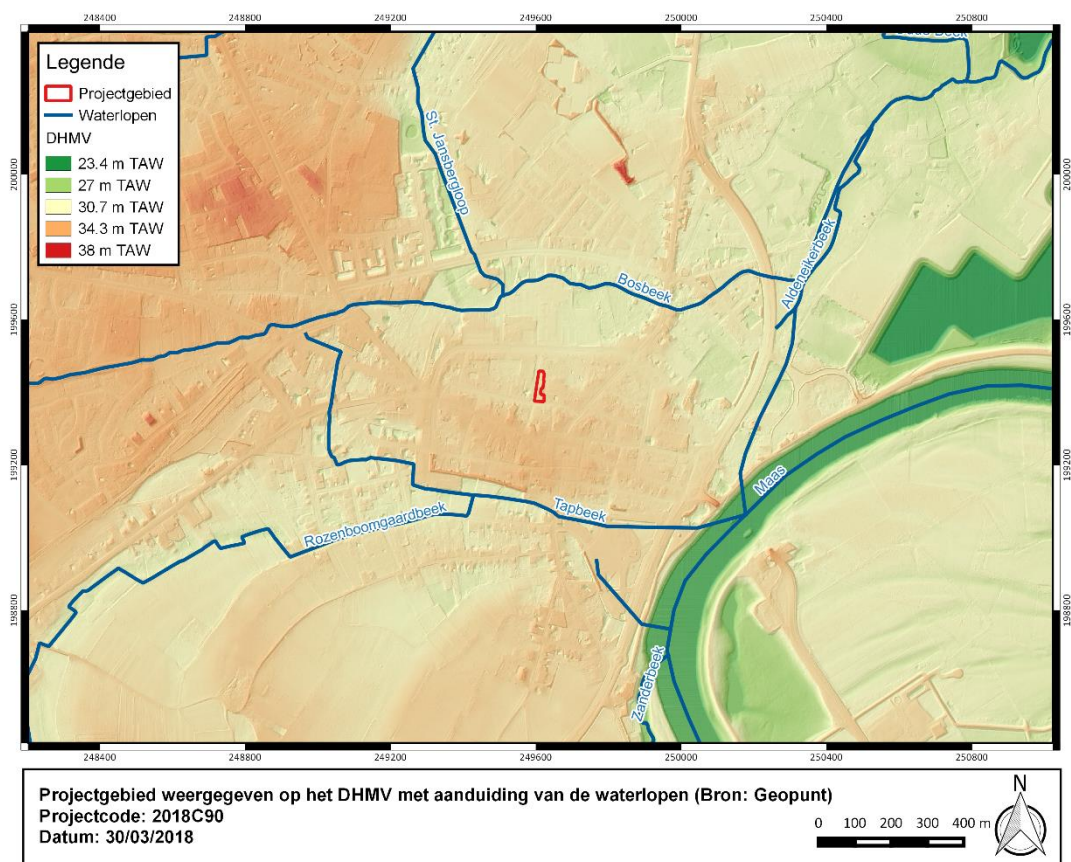
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 8: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

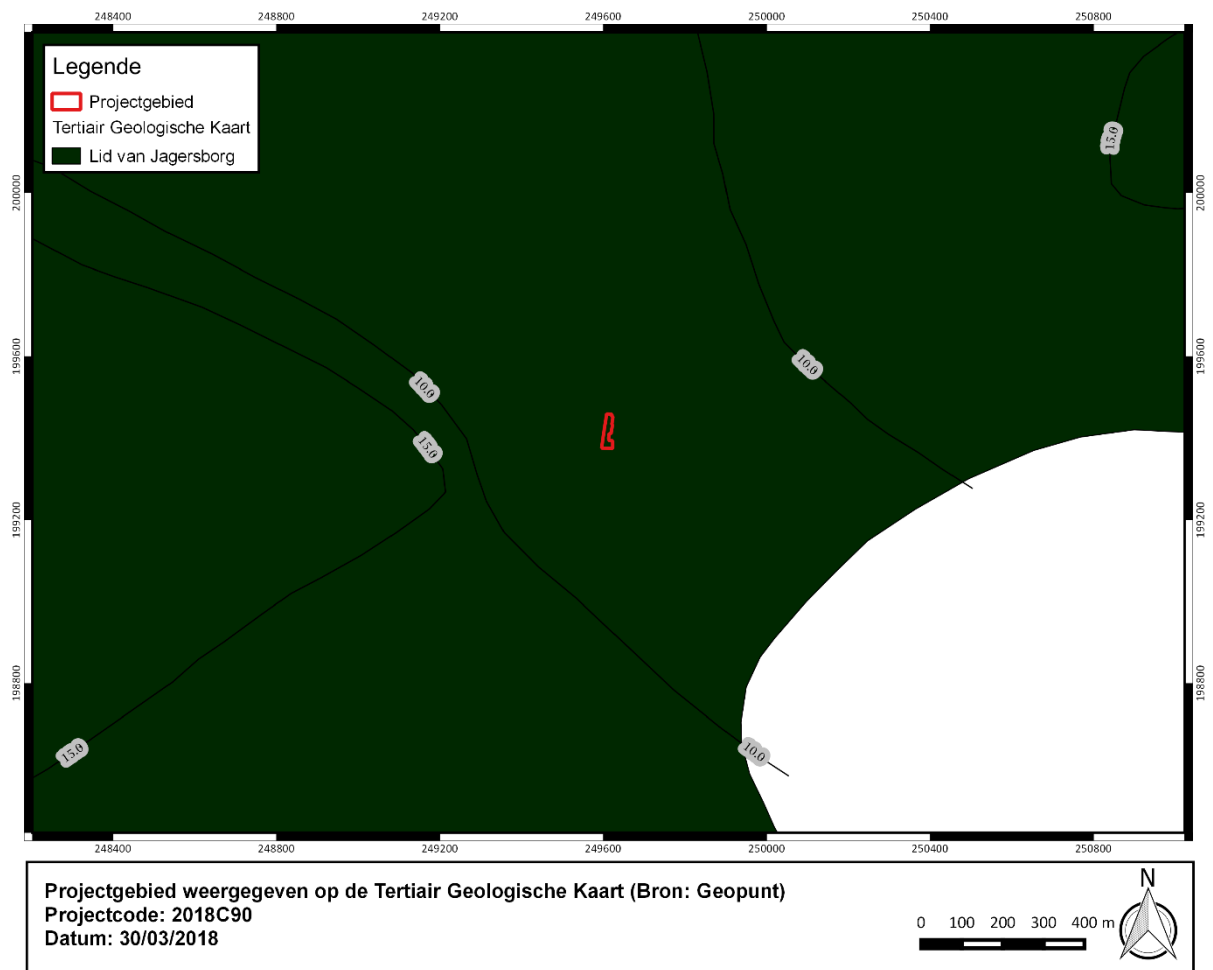
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2018) (bron: Geopunt).

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Jagersborg** (Kiezeloölietformatie).
Het bestaat uit fijne tot grove asgrijze zanden met kleiige intercalaties.

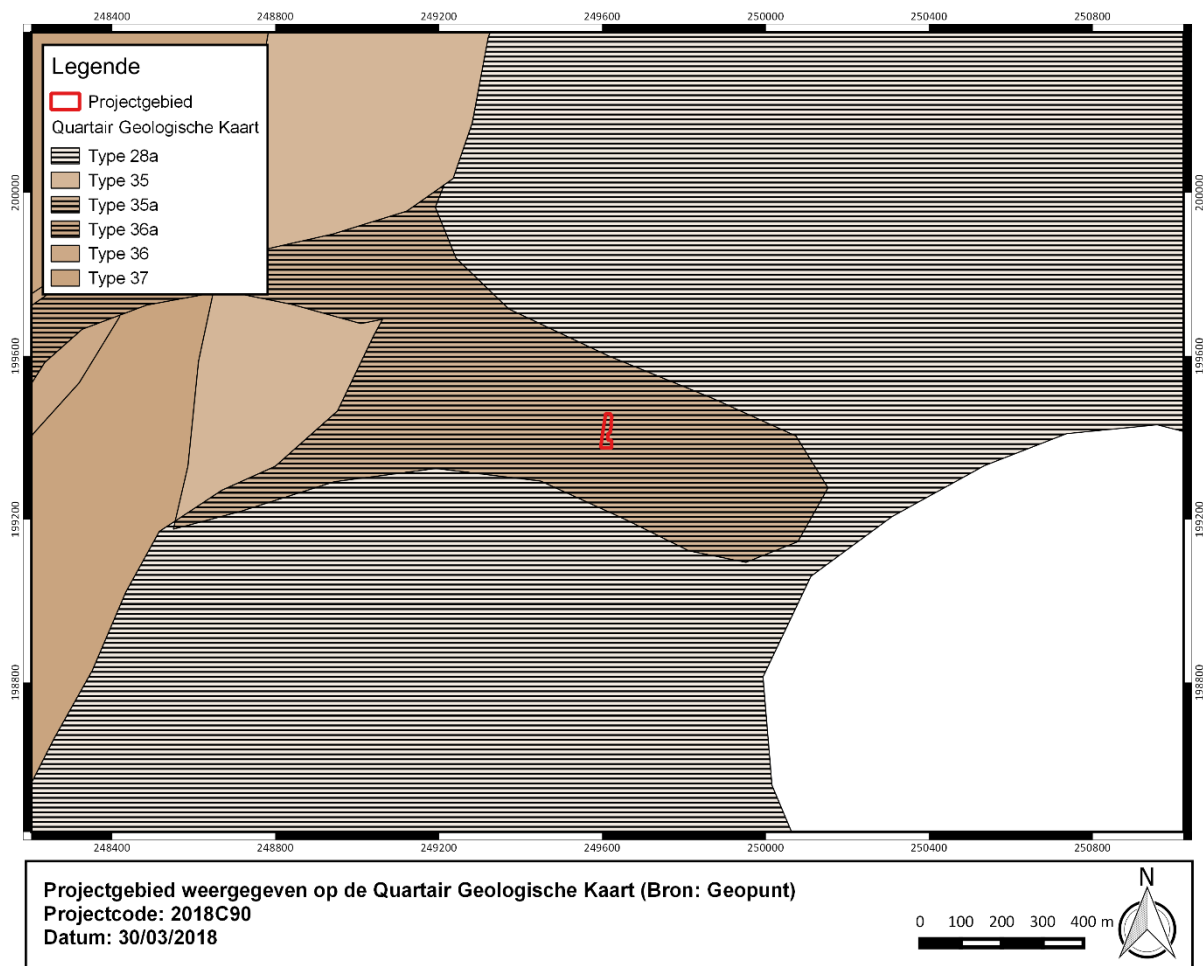

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het Quartair **Type 35a** bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Pleistoceen gevolgd door een fluviatiele afzetting van het Laat-Pleistoceen en Saaliaan (Midden-Pleistoceen). Bovenop deze afzetting is een Eolische afzetting van het Weichseliaan en/of het Saaliaan aanwezig. Deze eolische afzetting is lokaal mogelijk afwezig en kan eventueel hellingsafzettingen bevatten. De top bestaat uit fluviatiele afzettingen (organochemisch en perimarien inclus) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

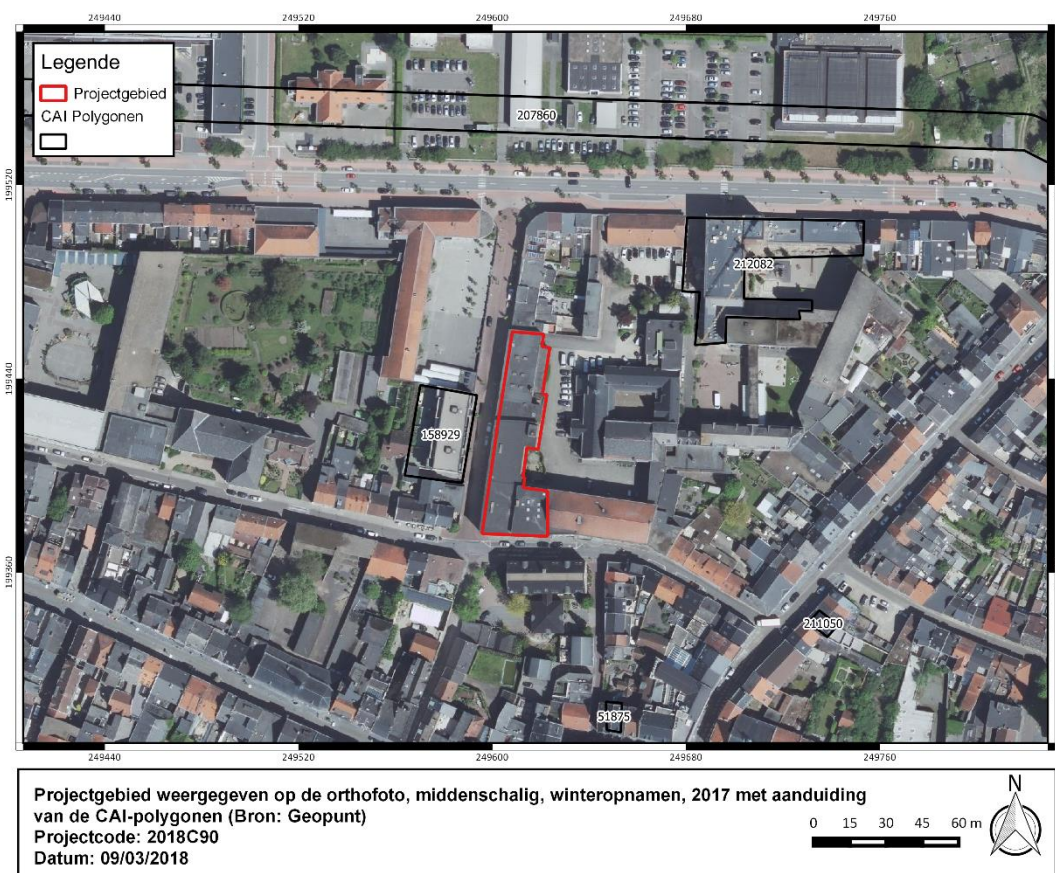

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

51875	Opgraving (1987); NK: 15 meter Late middeleeuwen: afvalput/beerput - cirkelvormige beerput met munt, ceramiek en glas (ligt nu in de inkomhal van het museum, er werd een opening gelaten in de vloer waarlangs de bezoekers de put kunnen zien) Bron: Heymans, H. 1988: Stadsarcheologie te Maaseik (Limb.). Archaeologia Mediaevalis 11, 69-70.
158929	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter 18^e eeuw: bewoningssporen; waarschijnlijk 2 complexen: een achterbouw en funderingsresten en muurdelen. Mogelijke looiput. Bron: van de Konijnenburg R. & Janssen J. 2011, Archeologisch vooronderzoek: prospectie met ingreep in de bodem en onderzoek met metaaldetector Site Maaseik Loerstraat (Limburg), HAAST bvba.
207860	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: wal

211050	Onbepaald; NK: 15 meter Onbepaald: Tijdens het bezoek op 20/03/2016 konden op het terrein in de profielen de restanten van twee verticale keldermuren in Maastrichtersteen die op zekere hoogte naar binnen buigen om zo een tongewelf te vormen worden waargenomen. Het gaat om twee kelders.
212082	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter Nieuwe tijd: klooster - mogelijk is het aangetroffen loopniveau of pad en de uitgebroken muur gerelateerd aan de (tuin-)inrichting of de omheiningsmuur van het klooster. Bron: Verrijckt J. e.a. 2015: Het archeologisch vooronderzoek aan de Burgemeester Philipslaan 15 te Maaseik, Archeo-rapport 342.

1.4.2.2 Historisch-cartografische en iconografische data

Het schilderij van Maaseik uit 1672 lokaliseert het onderzoeksterrein binnen de ommuring van het Capucienenklooster. Ter hoogte van de onderzoekzone is geen bebouwing afgebeeld.

De Ferrariskaart bevestigt de lokalisering van het plangebied binnen de ommuring van de kloostertuin van het Capucienenklooster, opgericht in 1626. Het plangebied snijdt kloostermuren, tuinpercelen en mogelijk bebouwing aan.

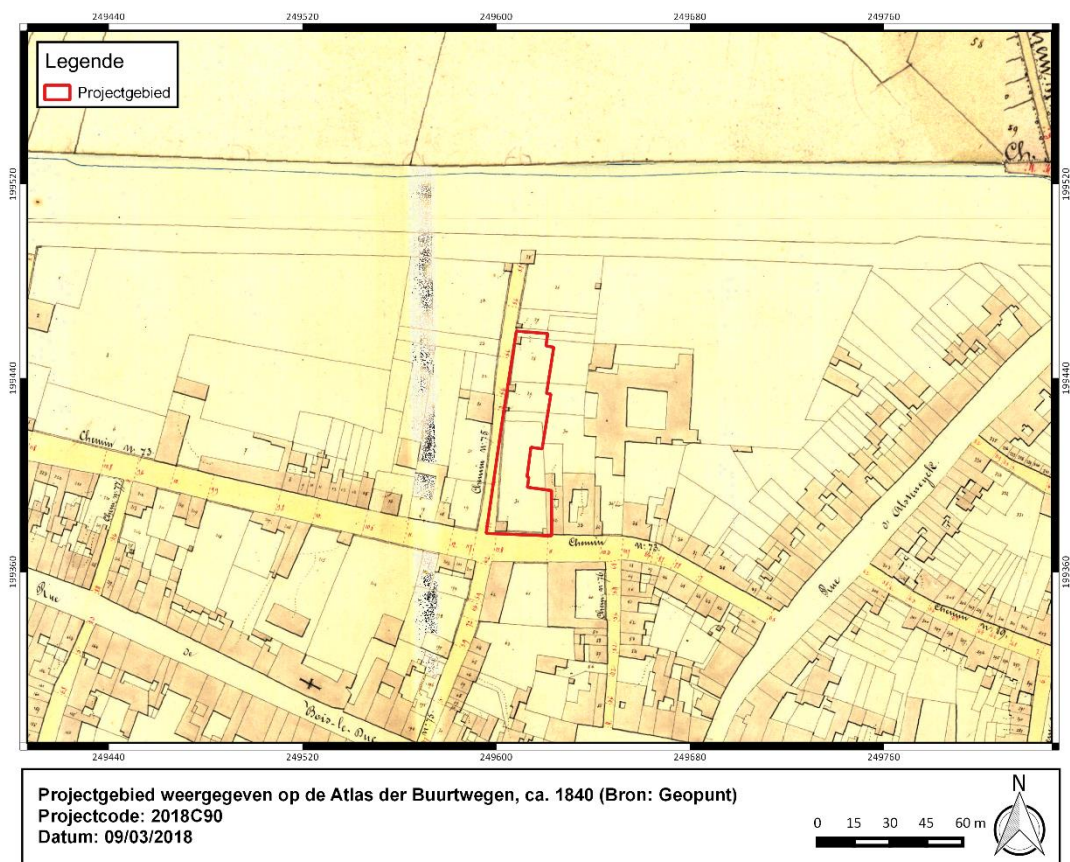
Op de Atlas der Buurwegen beperkt de bebouwing zich tot enkele bescheiden bouwstructuren langsheen het verloop van de huidige Loerstraat. De Primitieve Kadasterkaart toont een gelijk beeld. Het Capucienenklooster wordt opgegeven in 1797 en in 1840 overgenomen door de zusters van liefde. De bouwstructuur ten oosten van de onderzoekzone wordt op de Vandermaelenkaart aangeduid als *Etablissement des Sourds-Muets*.

Figuur 15: Schilderij van Maaseik uit 1672 (Bron: Musactron).

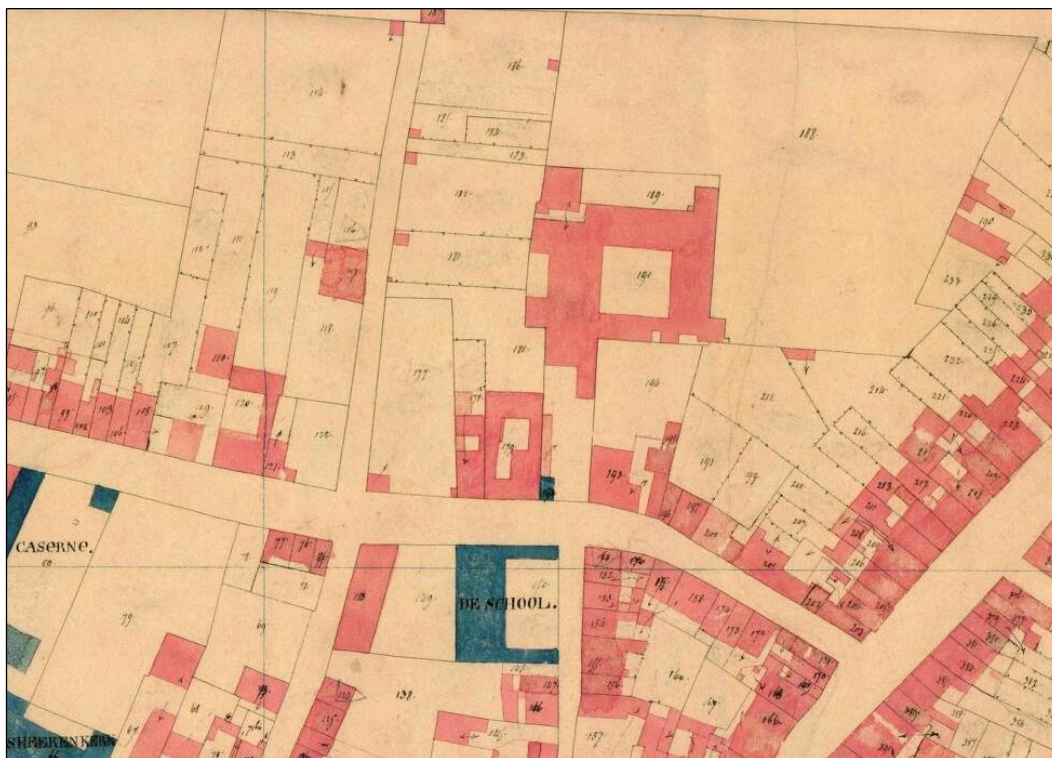

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: KBR).

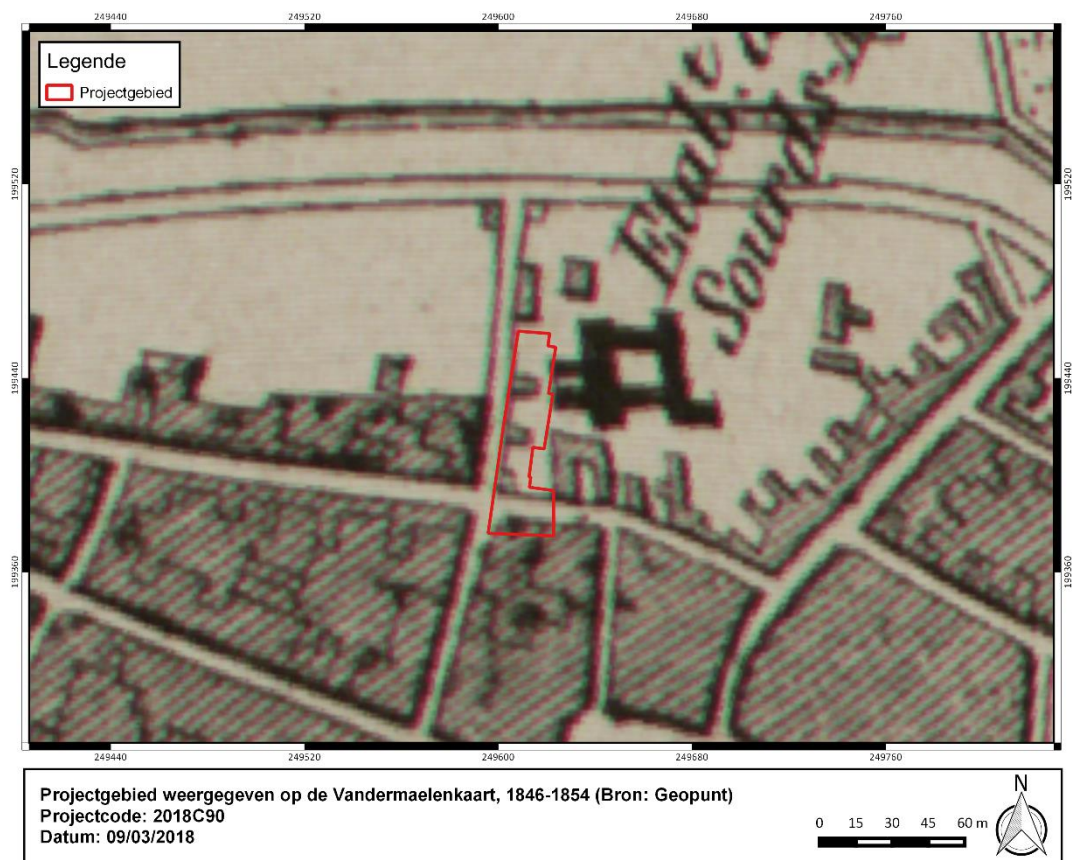

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca.1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadaster, 1840-1843 (Bron: Cartesius).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied bij benadering weergegeven op de topografische kaart van 1890 (Bron: Cartesius).

1.4.2.3 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Maaseik ontwikkelde zich op de linkeroever van de Maas op een uitloper van een interfluviale rug in de Maasvallei.

Binnen de voormalige omwalling zijn tot op heden weinig pre-middeleeuwse archeologische sporen vastgesteld. Dergelijke vondsten zijn vooral gekend in de omliggende gebieden. Volgens de laatste stand van het onderzoek zou Kessenich de oudste nederzetting van dit gedeelte van de Maasvallei zijn. De ontginning zou zich van hieruit in zuidelijke richting verspreid hebben aan het eind van de Romeinse tijd (richting Geistingen). Van daaruit ontwikkelde zich Ophoven, in de richting van Maaseik. Een argument hiervoor is dat de huidige grens tussen Ophoven en Maaseik volledig kunstmatig schijnt en van late datum, aangezien zij een aantal bestaande gehuchten -onder meer Gremelslo en het Leu- doormidden snijdt. Uit de Merovingische periode zijn grafvelden uit naburige dorpen Ophoven en Neeroeteren gekend.

Vooraleer Maaseik aan belang won, was het in het noordoosten gelegen Aldeneik het belangrijkste kerkelijk centrum. Hier werd in de eerste helft van de 8ste eeuw een vrouwenabdij gesticht. Omstreeks het midden van de 13de eeuw verschoof het zwaartepunt naar de *nova villa te Eke*, dat later zou uitgroeien tot Maaseik. De eerste vermelding van Nieuw Eycke dateert uit 1244, in een onderhandeling van Arnold IV met de kanunniken van Aldeneik over het toekennen van parochierechten aan zijn nieuwe stad. Dat Maaseik een zogenaamde ‘nova villa’ is blijkt tevens uit de regelmatige rechthoekige vorm en het rastervormige stratenpatroon. In 1265 is er melding van markten in Maaseik. Gedurende de 14^e eeuw was de stad een regionaal centrum van lakennijverheid en werden er grijze wollen stoffen van goede kwaliteit geproduceerd.

De eerste vermelding van een omwalling dateert van 1343, al werden de stadsmuren allicht vroeger opgericht (midden 13^e eeuw). De wal volgde de rechthoekige vorm van de stad en was van 4 poorten voorzien. Deze versterkingen worden na 1467 (gedeeltelijk) gesloopt. Vauban bouwt in 1672 een volledig nieuwe vesting rondom de oude, doch deze verdwijnt weer in 1675.³

De Capucijnen vestigen zich in 1626 te Maaseik, tussen de noordwal en de tegenwoordige Capucienenstraat. De bouw van het klooster neemt aan in 1632, en in 1638 wordt de kerk ingewijd. De ommuurde kloostertuin omvatte een pesthuis met kapel. De meeste pesthuizen in Nederland en Vlaanderen werden in de 16^e en 17^e eeuw gebouwd. Het is niet uitzonderlijk dat een klooster de taak op zich nam om pestlijders te verplegen. De meeste pesthuizen verdwenen aan het eind van de 17de eeuw, toen de dreiging van de pest afnam.

In 1796 wordt het klooster opgegeven, doch in 1801 wordt het klooster weer ingenomen door kapucijnen en wordt de kloosterkerk opnieuw geopend. In 1832 wordt er binnen de gebouwen een bescheiden hospitaal ingericht en in 1840 stichten de zusters van de Liefde van Tilburg een instituut voor doofstomme en blinde meisjes. De oorspronkelijke kloostergebouwen zijn aan alle zijden omgeven en gedeeltelijk ingebouwd door recente schoolgebouwen.⁴

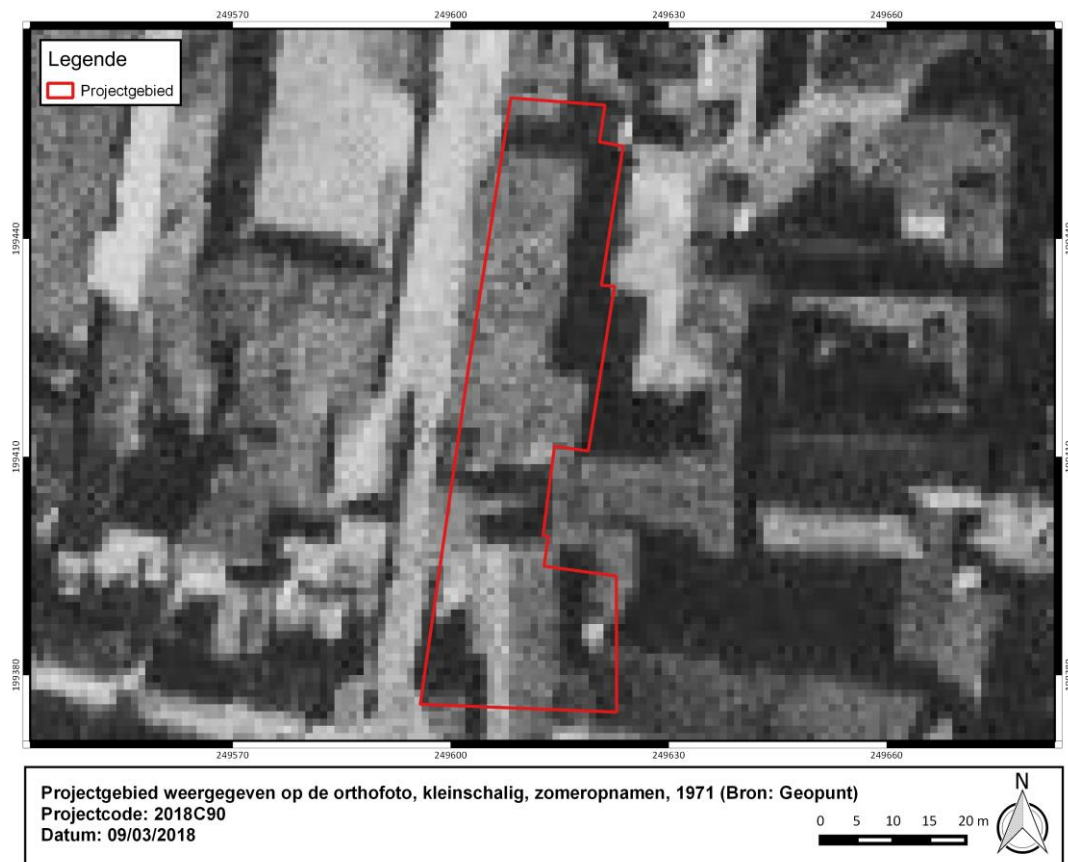
³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Historische stadskern van Maaseik [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140051> (geraadpleegd op 28 maart 2018).

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Kapucijnenklooster en -kerk [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86164> (geraadpleegd op 28 maart 2018).

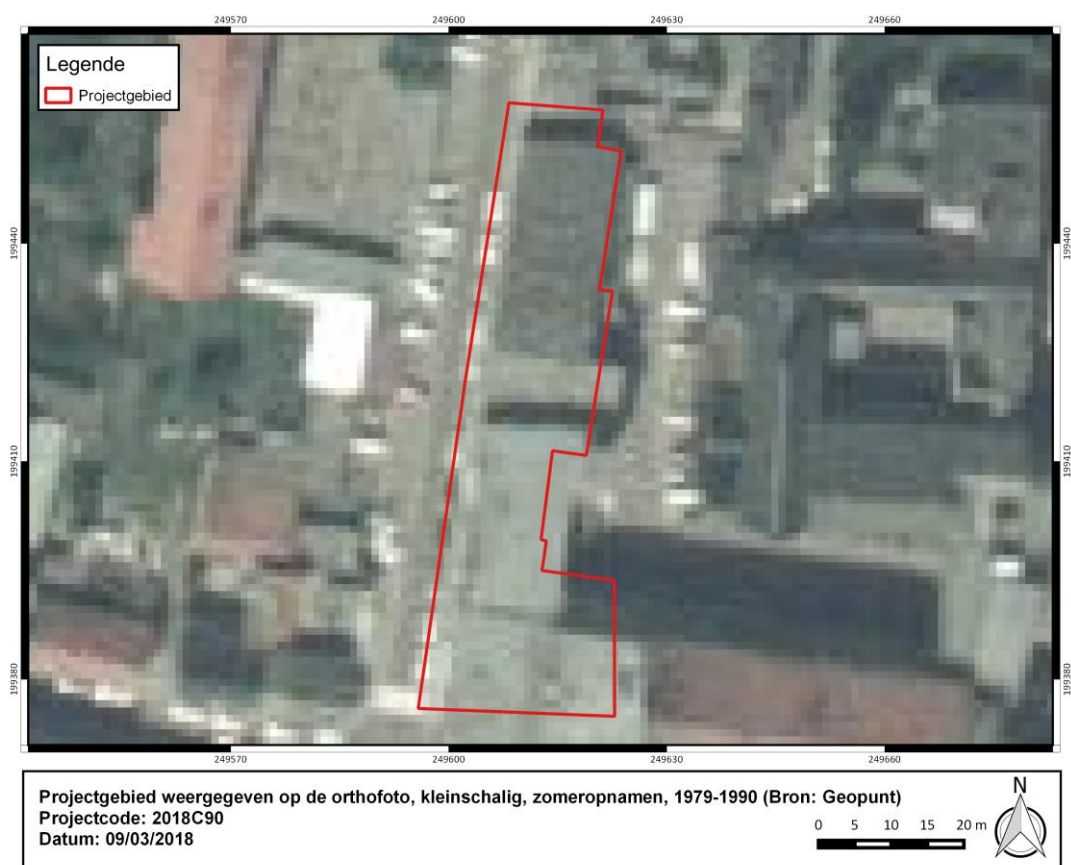

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

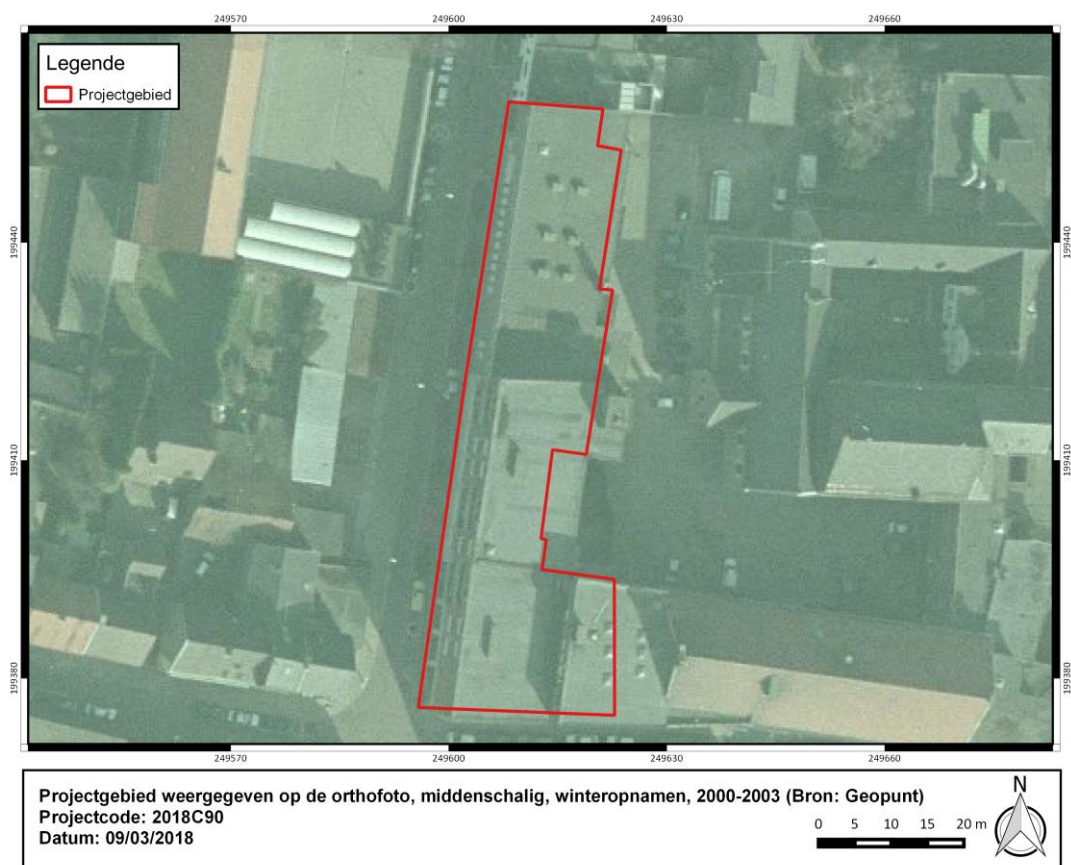
De orthofoto-sequentie heeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied. Het plangebied wordt integraal ingenomen door bebouwing.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

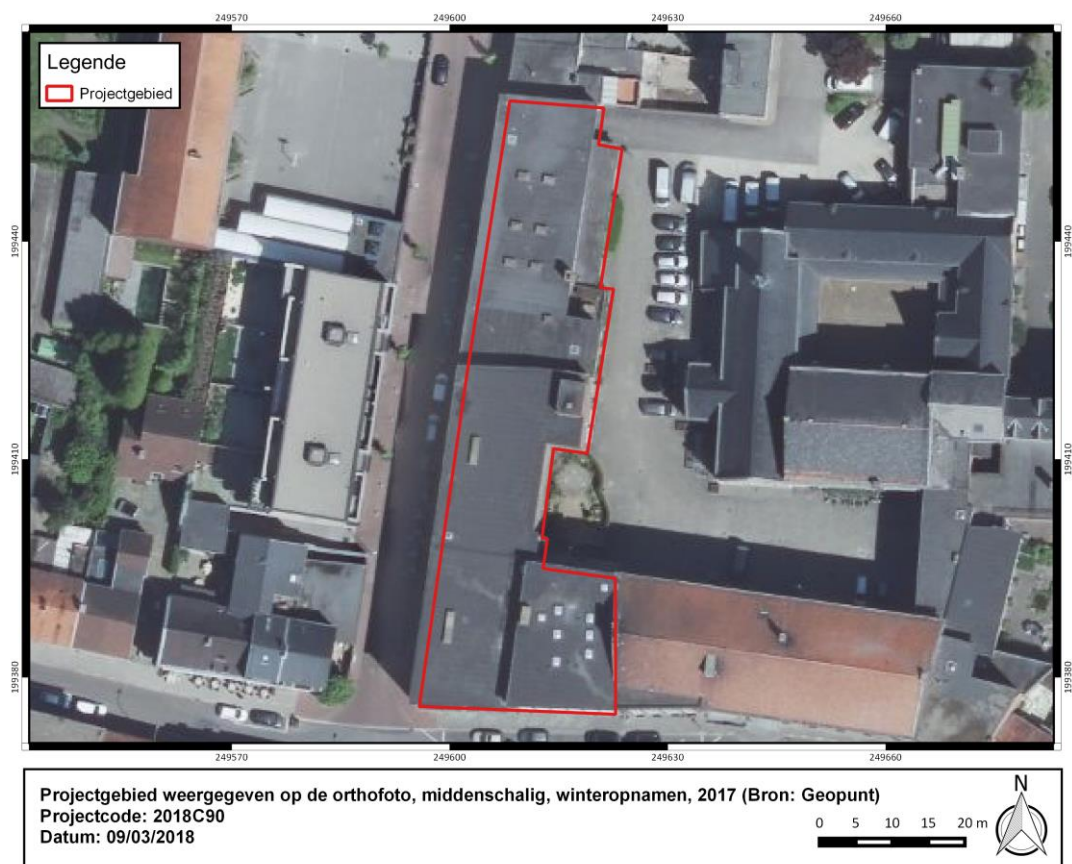
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

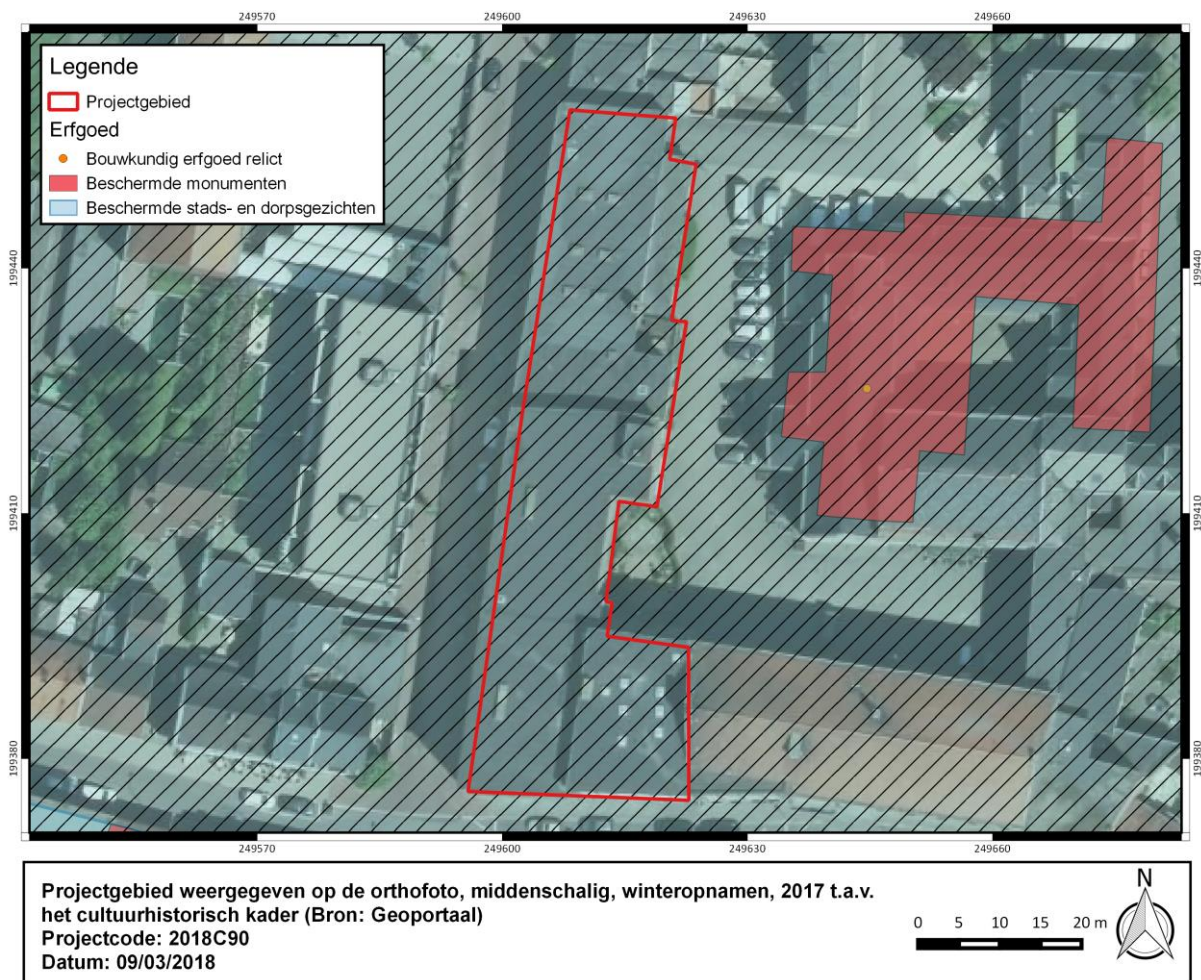

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.4.2.5 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern.

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de (gedeeltelijke) heraanleg van een bestaand schoolgebouw gelegen langs de Loerstraat te Maaseik. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 1523 m². De werken in het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein betreffen uitsluitend renovatiewerken die geen nieuwe bodemingreep omvatten (927 m²), in het noordelijk deel wordt het bestaand gebouw gesloopt en wordt een nieuwbouw gerealiseerd (538 m²). Tevens wordt een RWA-leiding aangelegd over een lengte van 80 meter.

Landschappelijk is Maaseik gelegen op de grens tussen het Maasbekken en het Maasland. De Maas stroomt ten oosten van Maaseik. De hoogte van het Maasbekken bedraagt ca. 31 m TAW.

Op de Quartair geologische kaart is duidelijk dat aan de top een Holoceen fluviale afzettingen aanwezig is met eronder een Weichseliaan eolische afzetting. De basis bestaat uit fluviale afzettingen van het Pleistoceen. Op de bodemkaart valt op dat er voornamelijk een

zandleem bodem aanwezig is rondom het projectgebied zonder profielontwikkeling. Deze gronden zijn ook redelijk nat. Dit is niet onlogisch gezien de ligging in het Maasbekken.

Op basis van historische gegevens kan doorlopend menselijke aanwezigheid verwacht worden ter hoogte van het plangebied vanaf de 13^e eeuw. De eerste vermelding van Maaseik dateert uit 1244, in een onderhandeling van Arnold IV met de kanunniken van Aldeneik. Dat Maaseik een zogenaamde 'nova villa' is, blijkt o.a. uit de regelmatige rechthoekige vorm en het rastervormige stratenpatroon. In de 14^e eeuw evolueerde de stad tot een regionaal centrum van lakennijverheid. De capucijnen vestigen zich in 1626 te Maaseik, tussen de noordwal van de stad en de tegenwoordige Capucienenstraat. De ommuurde kloostertuin omvatte een pesthuis met kapel. Historisch-cartografische bronnen situeren het onderzoeksterrein in het westelijk deel van dit complex. Het plangebied snijdt vermoedelijk een kloostertuin en kloostermuren aan. Op de Atlas der Buurtwegen beperkt de bebouwing binnen de contour van het plangebied zich tot een aantal bescheiden bouwstructuren langsheen de huidige Loerstraat. In 1796 wordt het klooster opgegeven, doch in 1801 wordt het klooster weer ingenomen door capucijnen en wordt de kloosterkerk opnieuw geopend. In 1832 wordt er binnen de gebouwen een bescheiden hospitaal ingericht en in 1840 stichten de zusters van de Liefde van Tilburg een instituut voor doofstomme en blinde meisjes. De oorspronkelijke kloostergebouwen zijn aan alle zijden omgeven en gedeeltelijk ingebouwd door recente schoolgebouwen.

In de directe omgeving van het onderzoeksterrein zijn een aantal archeologische waarden gekend. Bij een mechanische prospectie uitgevoerd in 2015 door Verrijckt J. e.a. werd een loopniveau en uitgebroken muur vastgesteld die gerelateerd is aan de (tuin-)inrichting of de omheiningsmuur van voornoemd klooster. Precies ten westen van het plangebied werden bij een prospectie met ingreep in de bodem 18^e-eeuwse bewoningssporen aangetroffen.

Concreet is er ter hoogte van de omgeving van het plangebied een reële trefkans inzake grondvast archeologisch erfgoed, zichtbaar onder de bouwvoor. De oppervlakte van de geplande werken waar een bodemingreep wordt voorzien in de ongeroerde bodem is desalniettemin te beperkt, waardoor enig verder onderzoek niet zinvol is.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Inventaris Onroerend Erfgoed

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

3 Bijlagen

Projectcode	2018C90
Onderwerp	Maaseik Loerstraat
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/03/2018

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/03/2018

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Locatie onderzoeksterrein

Plannummer	4
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Geplande werken
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/03/2018

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/03/2018

Plannummer	6
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	7
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	8
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosiekaart per perceel
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	30/03/2018

Plannummer	13
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/03/2018

Plannummer	14
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/03/2018

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plan Maaseik
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1672

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	18
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Primitief Kadasterplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1840-1843

Plannummer	19
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Vandermaelenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/03/2018

Plannummer	20
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1890

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	24
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	25
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	26
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Cultuurhistorisch kader
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	09/03/2018

